

De energietransitie in Tilburg

Een onderzoek naar de stand van zaken van de energietransitie in Tilburg

Roel Lauwerier en Carmen Hendriks

4 december 2023

Agenda

- Toelichting op het onderzoek
- Kaderstelling: welke ambities en doelen zijn er – gemeentelijk en regionaal – geformuleerd voor de energietransitie?
- Uitvoering en doelrealisatie: ligt de gemeente Tilburg op koers om de doelen te behalen?
- Rol van de raad: hoe wordt de raad nu meegenomen in de energietransitie?
- Wat zijn de belangrijkste conclusies en lessen waar Tilburg mee aan de slag moet?
- Vragen en afsluiting

Hoofdvraag

- Gezamenlijk rekenkameronderzoek van rekenkamers Breda, 's-Hertogenbosch, Oss en Tilburg
- Hoofdvraag:

Wat is de voortgang van de energietransitie in de gemeenten Breda, 's-Hertogenbosch, Oss en Tilburg, welke sturings- en controlemogelijkheden hebben de verschillende gemeenteraden hiervoor ingezet en hoe effectief zijn deze, en wat kan men in dit opzicht van elkaar leren?

Onderzoeksvragen

Kaderstelling

1. Welke doelen en ambities t.a.v. de energietransitie hebben de gemeenteraden van Breda, 's-Hertogenbosch, Oss en Tilburg vastgesteld?
2. Hoe verhouden de ambities ten aanzien van de energietransitie, die zijn opgenomen in het meest recente Bestuurs- of Coalitieakkoord van de gemeenten, zich tot de ambities opgenomen in de RES?

Uitvoering en doelrealisatie

3. Liggen de gemeenten op koers om de gestelde doelen binnen de daarvoor afgesproken termijnen en beschikbare middelen te halen? Welke doelen zijn bereikt/gedeeltelijk bereikt/niet bereikt (beknopt overzicht)?

Rol van de raad

4. Hoe wordt over de voortgang van de realisatie van de doelen aan de raad gerapporteerd?
5. Welke sturings- en controlemogelijkheden hebben de gemeenteraden in het kader van de gemeentelijke ambities t.a.v. energietransitie tot nu toe ingezet? Met welk effect/hoe effectief was dit?
6. Wat kunnen de gemeenteraden ten aanzien van de sturing op en controle van de energietransitie van elkaar leren?

Kaderstellung

Doelen en ambities

Gemeentelijke doelen en ambities:

- Per jaar 2% meer energie (elektriciteit en warmte) opwekken
- Per jaar 2% energie (elektriciteit en warmte) besparen
- In 2045 volledig gasloos en klimaatneutraal
 - In 2045 81.000 woningen en 15.000 gebouwen aardgasvrij
- Doelen worden herijkt in de nieuwe energievisie

Regionale doelen en ambities (REKS):

- In 2030 regionaal 1 TWh elektriciteit opwekken
 - Windenergie, zon-op-land en zon-op-dak
- In 2030 20% energie besparen (ten opzichte van 1990)
- Er is geen vertaling gemaakt van regionale doelen naar doelen voor Tilburg.
- Regionale doelen worden vooral ingevuld via windturbines langs De Spinner en de A58, oprichten van energiehubs.
- Tilburg is kartrekker geweest voor de oprichting van het regionale ontwikkelbedrijf.

Wat valt ons op?

- Formulering van de gemeentelijke doelen in percentages (2% per jaar; lineair) is niet per se passend bij de realiteit van de energietransitie. Dit komt omdat opwek afwisselend in grote en kleine stappen gaat.
- Formulering van de doelen in percentages sluit niet aan op de formulering van de regionale doelen in absolute getallen. Daardoor is het lastig om te zien in welke mate Tilburg bijdraagt aan de regionale doelen.
- De doelen van de gemeente maken geen onderscheid tussen elektriciteit en warmte. De doelen van de REKS maken dit onderscheid wel.
- De gemeente gaat de doelen herijken met de nieuwe energievisie.

Acties en maatregelen

- Acties en maatregelen (concrete projecten) zitten in het programma energietransitie.
- Aan het programma energietransitie zijn budgetten gekoppeld die zijn verwerkt in de begroting.
- Acties en maatregelen worden gemonitord op voortgang (voorbereiding, uitvoering en afronding)

Wat valt ons op?

- De financiële stromen zijn complex. Er zijn verschillende potten met geld (vanuit Rijk, provincie en EU), die soms maar onder bepaalde voorwaarden en met bepaalde doelen mogen worden besteed. Voor de raad is het daarmee lastig om overzicht te houden op de financiën.
- Planningen van acties en maatregelen wordt beperkt inzichtelijk gemaakt. Daardoor is het voor de raad niet goed te zien wanneer resultaat kan worden verwacht.
- Invloed van projecten op de doelen wordt inzichtelijk gemaakt, maar het is niet te zien welke projecten (van in totaal 34) zorgen voor een grote sprong. En het is niet goed te zien of de projecten ook daadwerkelijk het beoogde effect hebben.
- Raad kan nu beperkt sturen op doelen via projecten, doordat er geen mijlpalen zijn geformuleerd waaraan je go/no-go momenten kan koppelen.

Uitvoering en doelrealisatie

Uitvoering

- Projecten worden gemonitord via voortgangsrapportage, met statusupdate. Hierin wordt niet gerapporteerd over planning of financiën.
- Voortgangsrapportage monitort op de doelstellingen voor energiebesparing, energieopwekking en CO2-uitstoot.
- Geen monitoring van doel omtrent aardgasvrij maken van woningen en gebouwen.
- Financiën gemonitord in jaarrekening, maar dit is breder dan alleen de energietransitie (ook klimaatadaptatie meegenomen).

Doelrealisatie

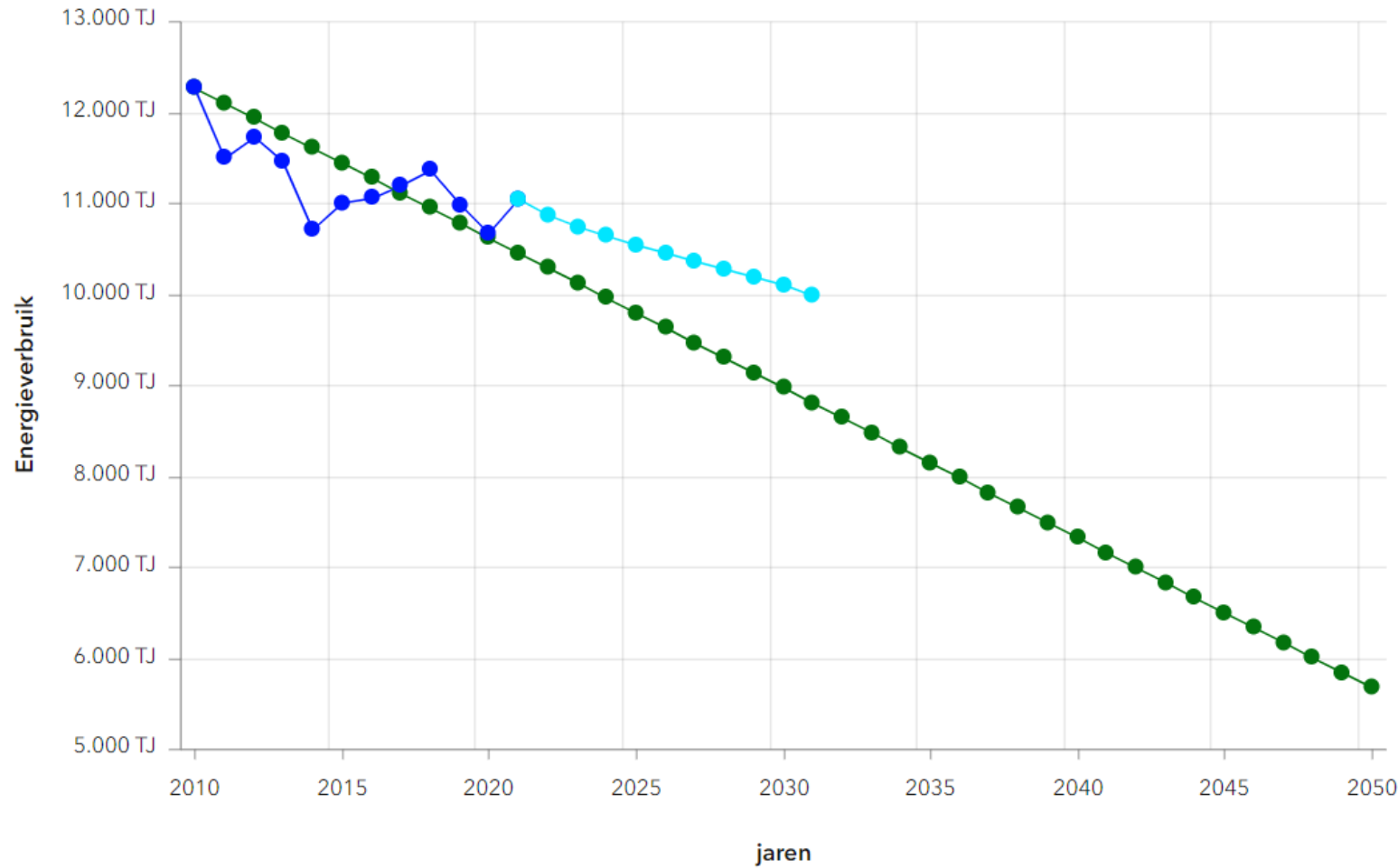
	REKS-doelen	Gemeentelijke doelen	Realisatie	Pijplijn	Restopgave
Opwek	Geen gemeentelijke opgave	2% opwek per jaar (2030: 3133 TJ)	877 TJ Inclusief Amercentrale: 1483 TJ ²	1159 TJ	1097 TJ
Besparing³	20% besparing energie	2% besparing per jaar (verbruik 2030: 8971 TJ)	11048 TJ	945 TJ	1132 TJ
Warmte	15% warmtebesparing	81.000 woningen en 15.000 gebouwen aardgasvrij	Voortgang niet kwantitatief inzichtelijk	Voortgang niet kwantitatief inzichtelijk	Voortgang niet kwantitatief inzichtelijk

- Realisatiecijfers: 2020
- Voor realisatie kijken we naar de opwek zonder de Amercentrale. Dat doen we om twee redenen:
 - Amer stookt op biomassa. Dit is duurzaam volgens de huidige wetgeving. De raad heeft ervoor gekozen geen gebruik te willen maken van biomassa als bron (begroting 2020)
 - Amer stopt met levering van warmte na 2027. De gemeente moet op zoek naar een duurzaam alternatief hiervoor.
- Spinder is meegenomen in de pijplijncijfers

Doelrealisatie

Energiegebruik Tilburg per jaar

 Meer weten?

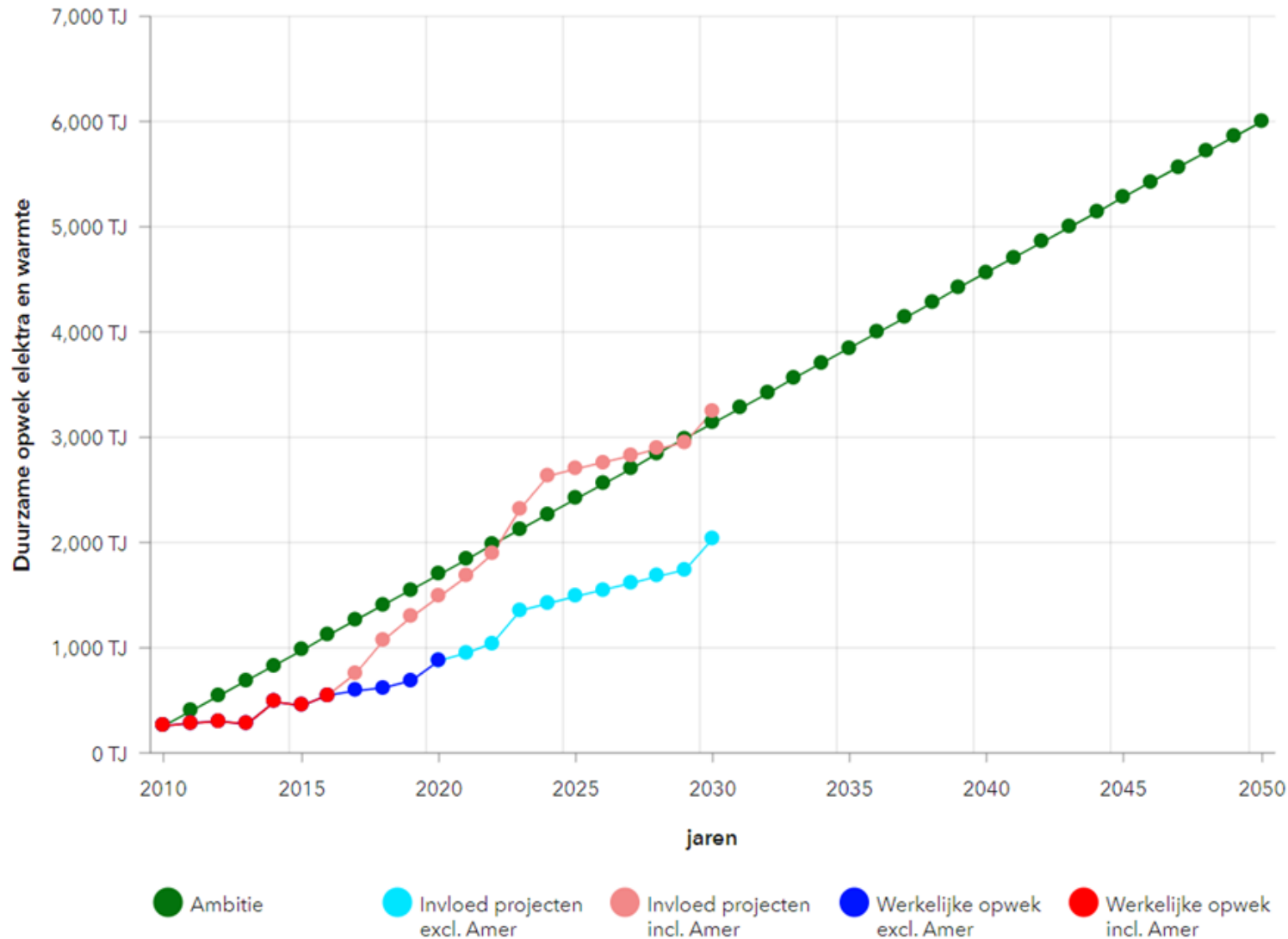
- Energiegebruik: invloed van projecten is niet voldoende om op koers te komen van 2% besparing van energiegebruik per jaar

 Ambitie Werkelijk energiegebruik Invloed projecten extrapolatie

Doelrealisatie

Opwek duurzame energie Tilburg per jaar

 Meer weten?

- Opwek: doelrealisatie afhankelijk van tijdige realisatie windpark De Spinder en duurzame warmtelevering na 2027 (alternatief voor Amercentrale).

Wat valt ons op?

- Monitoring van acties en maatregelen laat nu niet zien of projecten op planning liggen.
- Gemeente kan nog niet onderbouwen dat zij op koers ligt.
 - Er moet gezocht worden naar duurzame warmtelevering na 2027
 - Windpark de Spinder moet voor 2025 worden vergund
 - Energiehubs moeten worden gerealiseerd
 - Ontwikkelingsbedrijf moet worden benut voor realisatie projecten (afgelopen zomer opgericht)
 - Wijkuitvoeringsplannen moeten nog van de grond komen om de besparing te realiseren
- Hier wordt wel aan gewerkt:
 - Gelijktijdige ruimtelijke en vergunningsprocedures
 - Inzetten op klimaatneutraal bouwen
 - Capaciteit werven voor uitvoering
- Monitoring nu niet van voldoende kwaliteit voor de raad om op tijd bij te kunnen sturen en goed te kunnen controleren. Ook de regionale monitoring is pas recent beschikbaar gekomen voor de raad.

Rol van de raad

Rol van de raad

- Informatie via voortgangsrapportage, jaarstukken, themabijeenkomsten en informatiesessies.
- Raadsinformatiebrieven bij grotere ontwikkelingen in het domein of in projecten.
- Raad heeft mogelijkheid om onderwerpen op de agenda te zetten via strategische agenda klimaat.

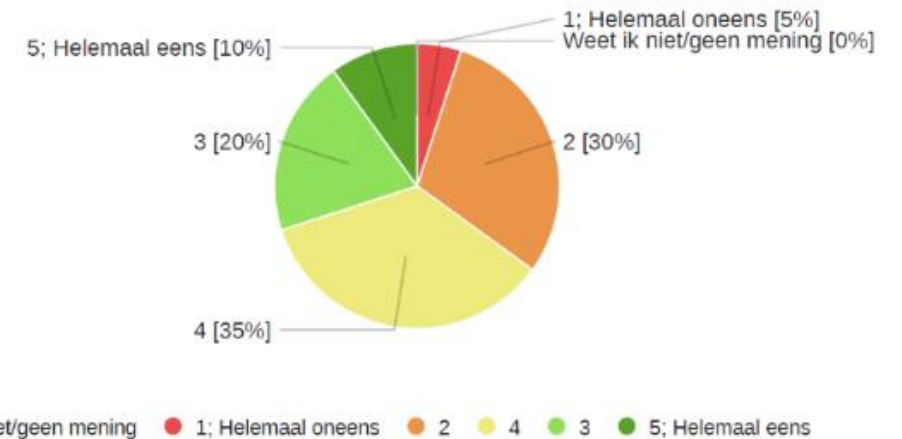
Wat valt ons op?

- Noodzaak om goede gesprek te faciliteren, over strategie en keuzes. Om te voorkomen dat het gesprek vooral plaatsvindt over specifieke ontwikkelingen.
- Noodzaak voor college om raad mee te nemen in risico's en obstakels voor doelrealisatie.
 - Hier wordt nu een stap in gezet door te kijken of informatie anders en creatiever kan worde aangeleverd.
 - Aan te raden om hier het gesprek over te voeren met de raad: waar zit de informatiebehoefte? Wat heeft de raad nodig?

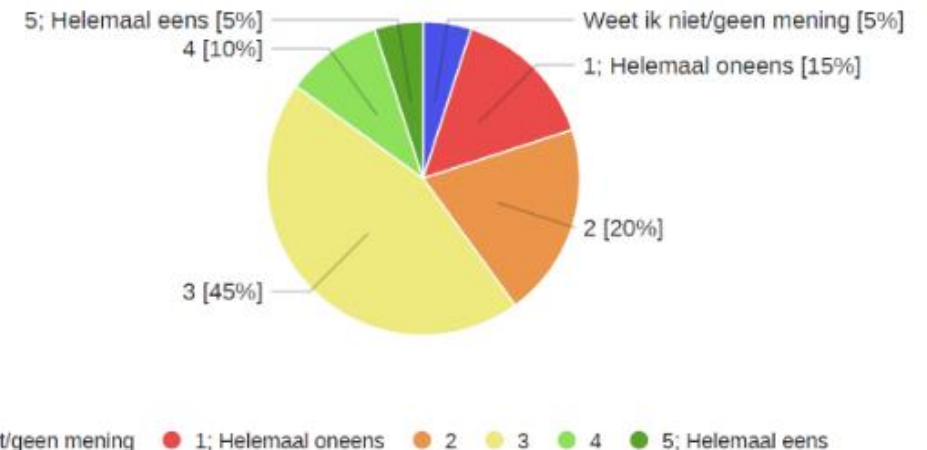
Wat valt ons op? – enquête (23 respondenten; 31,5%)

- Respondenten hebben geen goed beeld van de regionale doelen en regionale activiteiten. En niet van de planning van de projecten.

4 - Stelling: ik weet welke regionale doelen voor energie en warmte in onze RE(K)S zijn vastgesteld

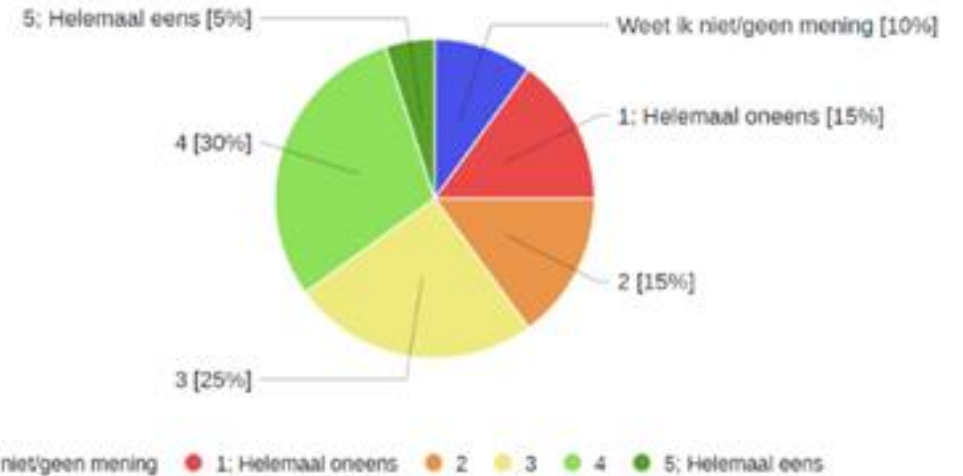
10 - Stelling: ik ben goed op de hoogte van de planning van de verschillende activiteiten

Wat valt ons op? – enquête (23 respondenten; 31,5%)

- Deel van de respondenten vindt financiële kaders nog niet voldoende uitgewerkt, zoals duidelijkheid over financiële rol van de regio en het Rijk.
- Respondenten zijn relatief positief over de wijze waarop ze worden betrokken door het college.

12 - Stelling: wij hebben als raad duidelijke financiële kaders gesteld voor de uitvoering van de energietransitie

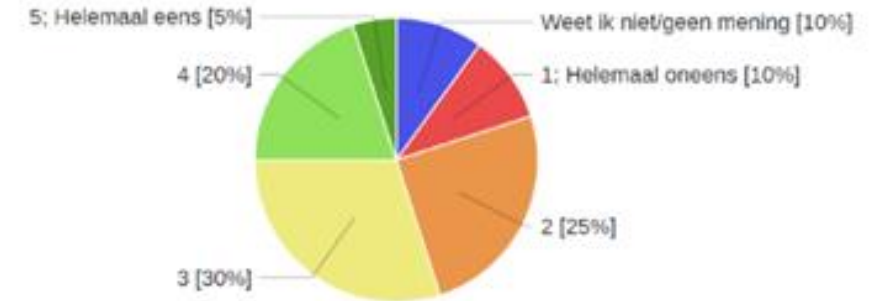
15 - Stelling: wij hebben als raad duidelijke afspraken gemaakt met het college over onze betrokkenheid (bijvoorbeeld met informatiesessies of werkgroepen) bij de uitvoering

Wat valt ons op? – enquête (23 respondenten; 31,5%)

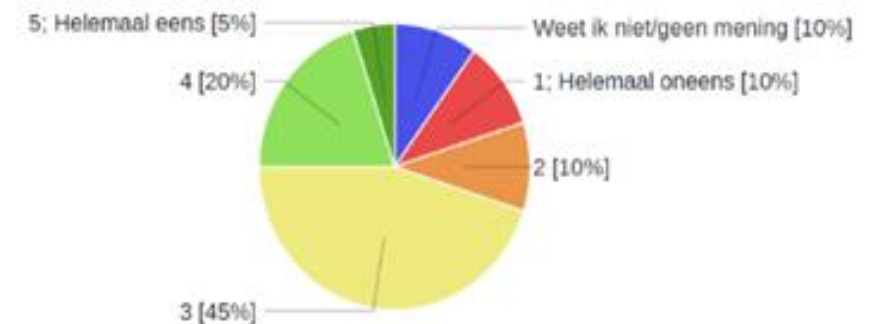
- Respondenten zijn verdeeld over inzichtelijkheid in doelrealisatie. Ook zijn respondenten verdeeld over de mate waarin zij vinden voldoende te kunnen sturen.
- Behouden en veranderen, volgens respondenten:
 - Behouden: frequente informatievoorziening, participatie met inwoners, integrale benadering van domein.
 - Veranderen: meer doorpakken, faciliteren van inwoners bij transitie

17 - Stelling: met de aangeleverde informatie kan ik goed zien of onze doelen gehaald (gaan) worden

● Weet ik niet/geen mening ● 1; Helemaal oneens ● 2 ● 3 ● 4 ● 5; Helemaal eens

22 - Stelling: met de informatie en voorstellen die ik van het college ontvang over energie en warmte kan ik goed sturen

● Weet ik niet/geen mening ● 1; Helemaal oneens ● 2 ● 3 ● 4 ● 5; Helemaal eens

Conclusies en lessen

Conclusies

- De gemeente ligt op dit moment niet op koers van 2%.
 - De gemeente geeft aan in de toekomst wel op koers te liggen mits windpark De Spinder en andere energiehubs op tijd zijn vergund. Deze verwachting is niet nader onderbouwd.
 - Ook zou de gemeente op koers liggen wanneer de warmtelevering na 2027 duurzaam blijft. Ook dit is onzeker, doordat de raad geen biomassa wil en er een alternatief moet worden gezocht voor de Amercentrale (die nu wel duurzame opwek levert).
 - Het ontwikkelbedrijf is pas recent opgericht. Projecten hierbinnen moeten nog gerealiseerd worden.
 - Voor warmte is het niet inzichtelijk gemaakt voor de raad in welke mate de doelen worden gerealiseerd (aardgasvrij maken van woningen)
- Gemeente heeft niet goed inzichtelijk hoe zij bijdraagt aan regionale doelen, mede doordat gemeentelijke en regionale doelstellingen niet goed op elkaar aansluiten.
- Informatievoorziening is frequent, maar geeft nog weinig inzicht in uitvoering (planning/financiën).
- Resumerend: raad kan maar beperkt sturen op gemeentelijke doelen, regionale doelen en uitvoering.

Aanbevelingen – algemeen voor de B4

1. Geef het college de opdracht om voor de behandeling van de kadernota/voorjaarsnota/perspectiefnota 2025 de hoofdlijnen van de diverse lokale en regionale beleidsnota's alsook de stand van zaken van de uitvoering in een overzichtelijke factsheet te verwerken.
2. Verzoek het college om in raadsinformatie en -besluiten voor zowel kaderstelling als controle een duidelijk onderscheid te maken tussen de drie onderdelen (opwek, besparing, warmte) van de energietransitie.
3. Geef het college de opdracht om in 2024 met het oog op 2030 in beeld te brengen
 - a) Hoe 'hard' de pijnlij is (en eventueel daarbuiten de te verwachten realisatie)
 - b) Hoe een eventuele restopgave met concrete plannen ingevuld is of gaat worden en welke tussentijdse mijlpalen daarvoor worden gevolgd
 - c) Wat nodig is om zowel pijnlij als restopgave te realiseren.Bespreek op basis hiervan met het college of het te verwachten is dat de doelen in 2030 gerealiseerd gaan worden of dat bijsturing nodig is.
4. Vraag het college om in 2024 een richtinggevende visie op energietransformatie voor 2030-2050 voor te bereiden en bespreek deze.

Aanbevelingen – voor Tilburg

1. Geef als raad het college de opdracht om in 2024 de lokale vertaling van de regionale opgave te maken, waarin de drie onderdelen (opwek, besparing, warmte) van de energietransitie worden onderscheiden.
2. Geef als raad het college de opdracht om als onderdeel van de nieuwe energievisie concrete doelstellingen voor de energietransitie te formuleren die aansluiten op de systematiek van de REKS-doelstellingen.
3. Maak als college in 2024 inzichtelijk voor de raad welke afhankelijkheden er zijn voor het realiseren van de doelstellingen en hoe hiermee wordt omgegaan.
4. Maak als college in 2024 helder welke budgetten en termijnen gekoppeld zijn aan de projecten, en of de realisatie plaatsvindt binnen deze budgetten en termijnen.
5. Maak als college in 2024 de financiële stromen inzichtelijk die spelen in de energietransitie.
6. Maak als college in 2024 inzichtelijk voor de raad hoe versnelling op de doelrealisatie wordt vormgegeven.